

Workshopbrochure

Goud in handen!

Inhoud

3
Heart Edge in Utrecht: Een lonkend perspectief opent (kerk)deuren en harten

5
Praatplaat: In gesprek over je kerkgebouw

6
Kerk-zijn met open deuren en geopende handen

10
Column: Kijk naar buiten, doe de ramen open en kijk niet achterom!

11
Praatplaat: In gesprek over multifunctioneel gebruik

12
Migrantenkerken op zoek naar geopende kerkdeuren

16
Spiegelgesprek: Ton en Klaas over ondernemerschap en lef

18
Praatplaat: In gesprek over toekomstgericht kerkbeheer

19
Fondsen helpen graag: iets doen maakt vitaal, maar kost ook geld

20
Binnenkijken in de kerk van Zegveld

24
Online kerk-zijn: zijn waar mensen zijn

28
Partners van de VKB

Heart Edge in Utrecht

Een lonkend perspectief opent (kerk)deuren en harten

Met welke bril kijk je naar je (kerk)gebouw(en) en welke mogelijkheden geeft je dat vervolgens? De Anglicaanse beweging Heart Edge (zie kader), die ook in Nederland steeds meer navolging geniet, probeert zo het gesprek over één van de belangrijkste assets van de kerk te voeren: het kerkgebouw. De visie van Heart Edge is in de Protestantse Gemeente Utrecht in vruchtbare bodem gevallen.

TEKST JOOST SCHELLING BEELD CATHARINA KÖHLER

Zo vertrok in het voorjaar van 2023 een groep van 33 leden van de protestantse gemeente naar Londen, om deze aanpak met eigen ogen te bekijken. Catharina Köhler, voorzitter van de Algemene Kerkenraad van de Protestantse Gemeente Utrecht, was één van de organisatoren.

Hoe het idee ontstond

In 2018 was er al een groep van 12 gemeenteleden naar Londen geweest om de beweging van Samuel Wells met eigen ogen te zien. Zij kwamen daar ongelofelijk geïnspireerd van terug. Deze groep legde daarmee ook een belangrijke basis onder het huidige meerjarenbeleidsplan van de Protestantse Gemeente Utrecht. Toen het plan geschreven was, bleef deze groep als een denktank en inspiratiegroep actief en zo met mooie verhalen en inspiratie komen. Toen corona achter de rug was en het nieuwe beleidskader opgesteld werd, ontstond door al deze positieve berichten een verlangen om met een grotere en bredere groep uit de gemeente af te reizen. "We hebben de reis met 33 personen uit de Protestantse Gemeente Utrecht gemaakt en we hebben getracht uit elke wijk 3 leden te laten deelnemen. Er was zelfs een wachtlijst om mee te gaan," zo vertelt Catharina. "Belangrijk ook, zo ontdekten we, want het is juist goed om voorbeelden te zien van hoe het wel kan. Dat en het gesprek tussen gemeenten motiveren om een duurzame verandering op gang brengen. Het bezoek aan Londen laat nu al zien dat er een draad tussen de gemeenten is geweven."

Met elkaar op reis naar Londen

Terugkijkend op het traject is de stap om met elkaar op reis te gaan misschien wel de belangrijkste stap geweest. "Je stapt met elkaar je bestaande situatie uit en samen letterlijk een andere wereld binnen. Je ontdekt en leert van elkaar, dat begint al in de trein ernaartoe. Het heeft de verschillende wijkgemeenten ook dichter naar elkaar toegebracht. We leren elkaar en onze drijfveren ook beter te verstaan. De Protestantse Gemeente Utrecht bestaat uit zeer diverse wijkgemeenten, maar we vinden elkaar op een gezamenlijk verlangen."

"Het zien van goede voorbeelden motiveert om een duurzame verandering op gang te brengen."

Tijdens een intensief programma bezocht de groep in twee parallelle sporen diverse kerken die het gedachtegoed van Heart Edge aan het ontdekken en doorontwikkelen zijn.

Wat de Utrechters bij hen ontdekt hebben? Lef, ondernemerschap, een ongelofelijke openheid naar de omgeving, verbindingen leggen, maar vooral hun geloof

in God en in nieuwe mogelijkheden. Het Hebreeuwse woord lef betekent 'hart' en raakt zo aan inspiratie en motivatie.

Elke kerk in Londen zoekt tegelijk ook zijn eigen weg. Heart Edge is een inspiratienetwerk. De aansluiting bij de omgeving is voor St. Paul Old Ford anders, dan voor St. Martin in The Field in hartje centrum. "Het gaat om het uitdragen van een verhaal, niet alleen van een model met 4 C's. Modellen van elders zijn natuurlijk gewoon ook een kans om te kijken wat in onze situatie het beste past. Hoe kan een model ons helpen om ons denken over het kerkgebouw te veranderen en niet te blijven steken in een manier die we altijd gewend waren te doen? Maar ook hierin gaat het niet om elkaar te beoordelen, maar juist gezamenlijk op reis gaan."

Hoe verder, thuis in Utrecht?

Bij terugkomst heeft de werkgroep meteen bijeenkomsten belegd. Om het vuur van de reis vast te houden, maar ook om de opgedane ervaringen breder in de gemeente te delen. "Het moet geen elitegroepje binnen de kerk worden. We hebben een appgroep en die is inmiddels gegroeid naar 120 leden. Daar delen we onze inspiratie ook verder." Een telkens wisselende groep organiseert vier maal per jaar inspiratie bijeenkomsten.

De Algemene Kerkenraad stimuleert de wijken om er verder mee aan de slag te gaan. "Een van de ideeën is een soort tienrittenkaart voor de kerkvernieuwing in de wijk. Zo kan de wijk met deskundige adviseurs het gesprek voortzetten." In Utrecht was er ook al veel gaande, zoals Via Jacobi, meer commerciële activiteiten rondom de Dom en de Janskerk, die zoveel mogelijk met de andere C's verbonden worden. Ook hier zoeken de wijken elk hun eigen manier om Heart Edge in te vullen.

"Het Johannescentrum in Utrecht-Overvecht is een goed voorbeeld van hoe je met je gebouw Compassion een gezicht kunt geven en aansluit bij de noden van de wijk. Zo is er in de kerk een papiercafé actief waar inwoners uit de buurt makkelijk kunnen binnenlopen voor praktische ondersteuning, advies rondom hun financiën en natuurlijk een kop koffie en een luisterend oor. Tevens hebben ze de ruimtes benut voor activiteiten die ook geld opbrengen. Zo positioneert zij het kerkgebouw nadrukkelijker naar buiten."

Oog krijgen voor de mogelijkheden en de zorgen

Heart Edge staat nu als vast onderdeel op de agenda van de Algemene Kerkenraad van de Protestantse Gemeente Utrecht. Dat is belangrijk, omdat dit de kans biedt om steeds stil te staan bij het proces, maar ook bij de zorgen die leven. Tegelijk zit de kerk ook in een trendmatige krimp van leden,

bestuurskracht en financiën. "Hoe kunnen we de brug slaan tussen de zorg van de kerkrentmeesters en de plannen van de kerken? Want daar moet het goede gesprek plaatsvinden, tussen de vaart en de dynamiek van een mooie kans en de zorg van de kerkrentmeesters. Je moet dat gesprek ook faciliteren, want het ontstaat in onze kerkstructuur niet vanzelf. En je moet vooral ook oog houden voor de zorgen van elkaar. Tegelijk blijven we elkaar ook inspireren om de verbinding naar de samenleving te zien en te zoeken hoe we ons geloof met ons kerkgebouw kunnen uitdragen."

Wat is Heart Edge?

Heart Edge is een beweging in Groot-Brittannië (www.heartedge.org). Heart Edge heeft als motto: 'Empowering change, Transforming churches, Engaging communities!'. Heart Edge is geïnspireerd op het boek van de Anglicaanse priester Samuel Wells ('A Future That's Bigger Than The Past: Towards the renewal of the Church') uit 2019 (zie ook de boekbespreking in Kerkbeheer #6 2022 hierover: www.kerkrentmeester.nl/app/uploads/2023/08/64cb692af0076.pdf).

Samuel Wells ziet het kerkgebouw als één van de belangrijke assets van de kerk. En hij verbindt aan deze asset ('parel') vier C's, namelijk een plek voor Culture (Cultuur), Compassion (barmhartigheid), Congregation (Geloofsgemeenschap) en Commerce (Commercie). Deze 'parel' kun je inzetten om goed te doen, op elk van de vier terreinen van Heart Edge, maar dat vraagt lef, ondernemerschap, geloof, en openheid. Steeds meer kerken weten zich door Samuel Wells geïnspireerd om met deze visie aan de slag te gaan. Er is inmiddels een Heart Edge-netwerk in Nederland actief en rondom het kerkgebouw denkt VKB Kerkrentmeesters ook actief met hen mee.

In gesprek over je kerkgebouw

Kerkgebouwen, de meeste gemeenten hebben er één of meerdere in bezit. Soms kan dat gebouw zorgen geven. Hoe bespreek je nu die zorgen in je college of in de kerkenraad? Waar ligt de speelruimte van jullie kerkgebouw? Een paar suggesties om het gesprek mee te openen.

Wat is daar op de langere termijn voor nodig?

Welke rol speelt ons kerkgebouw in de ontmoeting van gemeenteleden en voor het diaconaat?

Kerkelijk

...?

Hoe houden we ons kerkgebouw (financieel) in stand voor de geloofsgemeenschap?

Maatschappelijk

Hoe waarderen we dat?

Hoe wordt ons kerkgebouw naast de kerkdienst nog meer gebruikt?

...?

Voor welke organisaties in onze omgeving kan ons gebouw interessant zijn?

Theologisch

Op welke manier stimuleert ons gebouw de ontmoeting tussen God en mens?

...?

Hoe zou het gebouw meer en beter kunnen bijdragen aan de missie en visie van onze geloofsgemeenschap?

Toekomst

...?

Hoe zien wij ons kerkgebouw, als een lust of een last?

Zijn er alternatieven?

Hoe noodzakelijk is het voor onze gemeente om ons kerkgebouw te blijven gebruiken?

Leg de vragen eens op tafel en open het gesprek in je college of in de kerkenraad!

In gesprek met Harrie de Reus en Jelle Vegt

Kerk-zijn met open deuren en geopende handen

“Als je mensen van buiten de gemeenschap het gevoel kunt geven dat het ook hun gebouw is, komt er iets in beweging.”

Harrie de Reus

Een paar jaar geleden nam de Protestantse Gemeente Maas-Heuvelland het besluit om geen van haar kerkgebouwen meer af te stoten. Dus niet vertrekken uit Gulpen, Maastricht, Vaals of Valkenburg. Maar 'Kerk open, gezamenlijk gebruik en nieuwe inrichting' werd het devies. Een beslissing met een flinke dosis lef, want ook in Zuid-Limburg trekt de secularisatie haar sporen. Hoe de kerkgebouwen zo benutten, dat ze nog betaalbaar en vitaal blijven? Voor het antwoord op die vraag, reisde Joost Schelling op een natte, koude januaridag af naar de Limburgse heuvels.

Vier-plekken voor één geloofsgemeenschap

Op deze bewolkte januaridag word ik door het prachtige Limburgse heuvelland rondgereden door predikant Harrie de Reus en kerkrentmeester Jelle Vegt. Beiden stonden, met vele vrijwilligers, aan de basis van een andere kijk op hun kerkgebouwen.

Dit soort veranderingen in de kerk faciliteren en inzetten op toekomstbestendigheid, dat gaat niet vanzelf, zo merkten Jelle en Harrie. "Na de fusie was er één kerkenraad, één diaconie en één college van kerkrentmeesters, bemenst door gemeenteleden uit voorheen verschillende gemeenten," vertelt Harrie. "Dat bracht ook gevoeligheden met zich mee. Bijvoorbeeld bij de verbouwing van de kerk in Vaals kon dat ineens opspelen: een voorzitter van het college van kerkrentmeesters die toevallig uit een andere kern komt, maar wel iets te zeggen heeft over 'ons' kerkgebouw. Alleen, het is niet meer 'ons' kerkgebouw, maar van de gehele gemeenschap. En andersom een voorzitter die de hele gemeente als aandachtsgebied heeft en niet alleen het 'eigen' kerkgebouw. Het betekent loslaten van het proces, zoals het altijd ging, ja, zelfs het loslaten van jouw eigen gebouw." Jelle vult aan: "En steeds weer blijven uitleggen wat je aan het doen bent en waarom."

Door de vier plekken te gaan zien als aanvullend op elkaar en met elk een eigen propositie, kwam ook de omgeving van deze kerken beter in beeld. Wat zijn potentiële gebruikers, waar liggen kansen, waar ook de partners voor de instandhouding van het gebouw?

Jelle: "In Vaals staan we nog aan het begin van dat proces, nu de kerk daar recent is verbouwd. Maar ook daar beschikken we nu over een prachtige ruimte, die niet alleen voor kerkdiensten gebruikt kan worden, maar ook zeer geschikt is voor concerten,

lezingen, maar ook een maaltijd. Als je mensen van buiten de gemeenschap het gevoel kunt geven dat het ook hun gebouw is, komt er iets in beweging."

Harrie: "Hier staan we in de prachtige Sint-Jan aan het Maastrichtse Vrijthof, een echte event-kerk, waar nu een commercieel manager is aangesteld." Jelle vervolgt: "De eisen, die verhuurders aan het gebruik van het gebouw stelden, vroegen om een type event-manager, dat kun je niet meer verwachten van een vrijwilliger die het een uurtje erbij doet en ook op leeftijd geraakt." Harrie: "Maar een commercieel manager? Wij zijn toch kerk! Er moest wel hobbel genomen worden."

En het waren ook wel investeringen die je doet, terwijl de inkomsten uit de eigen gemeente niet toenemen. Harrie: "Volgens mij is dit wel de toekomst voor veel kerken, dat we het gebouw meer gaan zien als een manier om een deel van onze kerkactiviteiten mee te bekostigen, en niet alles uit het levend geld verwachten. Landelijk moet er ook een wissel om."

Een huis van samenkomst

Harrie: "Onze visie om de gebouwen niet meer te sluiten, heeft de kerk ook meer geopend naar de omgeving. Niet alleen door de kerkdeuren open te zetten, maar ook door partners of gebruikers echt in ons huis te verwelkomen. En door onze eigen handen dus ook meer te openen. In Gulpen was er een bewonersbijeenkomst over de herontwikkeling van het centrumgebied, waar ook de protestantse Toeristenkerk staat. In de slipteam van deze bijeenkomst, kwam in een gesprek met de wethouder onze open-kerk-gedachte ter sprake: Hoe kunnen wij met ons gebouw dienstbaar zijn aan Gulpen? De gemeente zocht ondertussen zelf naar een vervanging voor het hopeloos verouderde verenigingsgebouw Timpaan." Dit contact leidde ertoe dat de Toeristenkerk in 2017 door de gemeente Gulpen-Wittem

werd gekocht. Een stichting bestaande uit het lokale verenigingsleven en de kerkgemeenschap wordt beheerder van het gloednieuwe multifunctionele gemeenschapshuis 't Gulper Hoes. Harrie: "Het past bij de visie van onze kerk om mensen te verbinden." Jelle: "Nu is het een huis waar heel Gulpen over de vloer komt, echt samenkomt, en ook een pintje getapt kan worden."

Niet alleen bij de kerkgangers, maar ook bij het verenigingsleven was er eerst scepsis. Mocht het ook echt hun huis van samenkomst worden? Harrie: "De harmonievereniging wilde dan ook weten of het een kerk zou blijven waar zij ook in een zaal mochten spelen, of dat het een huis van allemaal zou worden, waar ook op zondagmorgen gekerkt zou worden. Het laatste is het echt geworden. En dat heeft ons als kerkgemeenschap ook veel gebracht. We beschikken nu samen over een energieneutraal multifunctioneel gebouw, met een fantastisch technisch systeem, waar het orgel uit de oude Leopold-kerk nog een plek heeft gekregen, met goede koffie, keuken en een tap. Dat hadden we als kerk nooit zelf gekund."

De beheerder Ben Theunissen vult hem aan: "Protestanten werden hier toch wel echt gezien als 'vreemden, met hun eigen kerkdiensten'. Onbekend, dus onbemind

en ze staan ook te boek als betweters. Doordat we nu in 't Gulper Hoes samen optrekken is dit echt veranderd en is er nu veel meer openheid naar elkaar."

"Nu is het een huis waar heel Gulpen over de vloer komt, echt samenkomt."

Jelle Vegt

Momentum pakken

Jelle: "We hebben als college van kerkrentmeesters ook echt het momentum gepakt, niet alleen in Gulpen, maar ook in de andere kernen. De Provincie Limburg heeft voor ons als eerste organisatie de maatregelen, die bijdroegen aan verduurzaming van de kerkgebouwen uit haar Kerkenprogramma meegefinancierd. Zo konden we een zuinig systeem van verwarming toepassen in de drie gebouwen. En door de voorgenomen sluiting van de Polfermolen in Valkenburg, waar verschillende verenigingen hun thuishonk hadden, ontstond een gat. De gemeente Valkenburg koos voor de Kloosterkerk als nieuwe gemeenschapsvoorziening in het centrum en droeg bij aan de verbouwing. Bij de verbouw tot 'een kerk voor iedereen' was de bijdrage vanuit de kerk slechts €30.000,-. Ruim 3 ton

werd door fondsen en subsidies opgehaald. Dat was voor alle verbouwingen van meet af een duidelijke richtlijn: alleen bekostiging vanuit externe financiering en onderhoudsgelden. In al die subsidieaanvragen sta je sterk als je laat zien dat je het gezamenlijk met mogelijke gebruikers wilt oppakken."

Harrie legt uit hoe die onderlinge betrokkenheid zo gekomen is: "Het hielp dat een aantal verenigingen en de Kunst en Cultuurraad al goede ervaringen met ons had daar."

"Voor het gebruik van de bovenverdieping van dit voormalig zusterklooster was het een kans om met kunstenaars en later de muziekschool samen te werken. Eerst als huurder van de ruimtes, maar we trekken nu steeds meer als partners met elkaar op."

Jelle: "De muziekschool heeft ook haar wensen voor het gebruik kunnen inbrengen en wij hebben daar ook invulling aan willen geven. Nu houden zij zelf de bovenverdieping schoon en krijgen daar dan ook een korting op de huur voor."

Harrie: "Het komt er steeds weer op aan om ook te doen wat je wilt. Wil je een open kerk zijn, met open gebouwen, dan zul je ook daarnaar moeten handelen. Juist door los te laten, hebben wij hier de laatste jaren heel veel mogen ontvangen."

Dominee Harrie de Reus (rechts) is sinds 2012 verbonden aan de Protestantse Gemeente Maas-Heuvelland. Daarvoor was hij acht jaar predikant bij de Nederlandse Kerk in Parijs. Hij is zodoende bekend met gemeente-zijn in een groot geografisch gebied en kracht zoeken als kleine gemeenschap in een geseculariseerde en anders kerkelijk georiënteerde omgeving.

Jelle Vegt (links) was ouderling-kerkrentmeester van de Protestantse Gemeente Maas-Heuvelland, landbouwkundig medewerker duurzaamheid en energie bij de Natuur en Milieufederatie en daarna zelfstandig adviseur energieprestatie-advisering.

Tabitha van Krimpen

Kijk naar *buiten*, doe de ramen *open* en kijk niet achterom!

Een kerkgebouw verduurzamen; mooi en goed natuurlijk, maar heeft dat nog zin? Steeds meer kerken blijven leeg. Het haart van de kerkganger die er nog wel is, wordt steeds grijs. Hoe duurzaam zijn kerkgebouwen, zolang nieuwe aanwas uitblijft? En zitten jonge generaties wel op een eigen kerkgebouw te wachten? Om die laatste vraag te beantwoorden: Ja, ik geloof dat jongeren in deze tijd echt wel op een kerkgebouw zitten te wachten en het een belangrijke rol kan spelen.

Kerkgebouwen zijn een belangrijke plek van ontmoeting. Hoewel je online elke kerkdienst kunt aanzetten die je maar wilt, de gemeenschap zelf is niet makkelijk vervangbaar. Juist in een kerkgebouw ontmoet je mensen die je anders niet snel tegenkomt en komen mensen met verschillende leeftijden en achtergronden samen. Wat mij betreft zou de kerk als huis van God veel meer met het buurthuis mogen samenvallen. Creëer als kerk een huiskamer waar mensen van binnen en buiten de kerk kunnen ontspannen en zich thuis kunnen voelen. Dat gebeurt bijvoorbeeld ook bij onderwijsinstellingen, om zo stress en mentale problemen van jonge mensen tegen te gaan. Of zet een paar comfortabele stoelen neer en vertoon een goede film om over door te praten.

Ook in de context van de wooncrisis kan de kerk een belangrijke plek zijn. Veel jongeren betalen veel geld voor een kleine kamer of appartementje, als ze die al kunnen vinden. Kerkgebouwen hebben ruimte en die ruimte

Tabitha van Krimpen (1998) is voormalig Jonge Theoloog des Vaderlands. Ze is bedrijfskundige (MSc) en masterstudent aan de PThU in Amsterdam. Samen met theoloog Alain Verheij vervult ze in Kerkbeheer een gastcolumn om met een frisse blik naar de kerk, geld en kerkbeheer te kijken. Meer over Tabitha: www.tabithavankrimpen.nl.

kan goed benut worden. Zo kun je bij de Jacobikerk in Utrecht een werkplek reserveren, iets waar veel studenten gretig gebruik van maken. Zelf woon ik ook in een studentenkamer en heb ik te weinig plek om mijn hobby van kleding naaien thuis te kunnen doen. Zou een kerkgebouw geen rol kunnen spelen de behoefte naar meer zinvolle ruimtes?

Het verduurzamen van kerkgebouwen is wat mij betreft dan ook een goed idee. Duurzaamheid is de toekomst en kerken kunnen niet achterom blijven kijken. Juist een duurzame kerk is voor jonge mensen aantrekkelijk. En vergeet niet om er trots over naar buiten toe te communiceren!

In gesprek over Multifunctioneel gebruik

Wil je aan de slag vanuit de visievorming zoals dat gebeurt vanuit Heart Edge of sociaal ondernemende geloofsgemeenschappen, of ga je nadenken over multifunctioneel gebruik van je kerkgebouw, wat betekent dat dan voor je agenda? Gebruik deze praatplaat om gegronde beleids- en beheerkeuzes te maken.

Bereken vooraf hoeveel kosten elke keuze met zich meebrengt.

- > Zijn er aanpassingen aan het gebouw nodig?
- > Stelt het meervoudig gebruik eisen aan voorzieningen (installatie, ict, keuken)?
- > Moeten er verzekeringen worden aangepast?
- > Is het bestemmingsplan toereikend? Zijn aanvullende vergunningen nodig?
- > Welke afspraken moeten er worden gemaakt met betrekking tot veiligheid (brandveiligheid, RI&E, BHV)?

- > Welke partners zijn geschikt om samen het kerkgebouw te gebruiken?
- > Kiezen we voor de hoogste opbrengst of voor de partner die het beste aansluit bij de waarden van onze geloofsgemeenschap?
- > Is er een gezamenlijke missie te definiëren?
- > Streven we naar optimaal of maximaal gebruik?

Welk programma gaan we gebruiken voor het agendabeheer?

Wie behoudt het overzicht in de agenda, zodat ruimtes niet overboekt worden?

Zijn er vrijwilligers nodig voor het plan?

Hoeveel, en zijn die vrijwilligers beschikbaar?

Of vraagt dit plan betaalde inzet?

Ervaringen delen?

Deel je verhaal in de VKB App of mail naar info@kerkrentmeester.nl

In gesprek met Gaetan Mbwete en Martijn van Laar

Migrantenkerken op zoek naar geopende kerkdeuren

**“Het helpt
als je elkaars
verlangens
gaat
ontdekken.”**

Gaetan Mbwete

De meeste kerkgebouwen in Nederland kennen een hoge bezettingsgraad op een vast moment, namelijk de zondag(morgen). Daarbuiten worden kerkzalen beperkt tot niet gebruikt. In veel situaties een bewuste keuze, omdat de ruimte speciaal voor een kerkdienst is ingericht. Tegelijk zijn er in Nederland 1,3 miljoen migrantenchristenen, waarvan een groot deel op zoek is naar een beter onderkomen voor hun kerkdienst.

TEKST JOOST SCHELLING BEELD SANDRA HAVERMAN FOTOGRAFIE

Gaetan Mbwete (huisvestingsadviseur Samen Kerk in Nederland) zet zich al jaren ervoor in, dat ook deze gemeenten voor hun kerkdiensten goed worden gefaciliteerd. Kerkbeheer is te gast bij de Elthetokerk te Amsterdam-Oost die plaats biedt aan meerdere migrantengemeenten. Tevens hebben ze ontdekt hoe dit contact elkaars kerk-zijn verrijkt.

Gezocht: kwalitatieve ruimte om te vieren

Sinds een aantal jaar trekken de VKB en SKIN Nederland actiever met elkaar op. Belangrijke stimulans was het jubileumcadeau van de honderdjarige VKB aan SKIN, zodat zij hen kon helpen bij het opzetten van een kennisstructuur voor de vele migrantenkerken, die toch vaak zelf het wiel aan het uitvinden zijn. In al die jaren speelt door dit contact de vraag heen: 'Hoe komen deze kerken aan kwalitatieve ruimten om kerk te kunnen zijn?'

Gaetan: "Ik ben inmiddels al 11 jaar in het vastgoed als makelaar in de regio Den Haag en Rotterdam actief. Ik ben geboren in Den Haag, maar mijn roots liggen in Congo en ik was 12 jaar onderdeel van een migrantenkerk in Den Haag. In 12 jaar tijd is onze gemeenschap 7 keer verhuisd. Dankzij mijn contacten hadden we vaak snel weer

een onderkomen. Maar het geeft veel stress, het leidt af van de echte missie als kerk en bij elke verhuizing verloren we een paar mensen. Na het geven van een presentatie over het huisvesten van kerken, ben ik een beetje in de advisering van kerken gerold. Meestal was dat op vrijwilligersbasis. Je geeft eens wat advies bij een huurcontract, bij het controleren van het bestemmingsplan en steeds vaker kwam de vraag: 'Gaetan, er sluiten kerken in Nederland en migrantengemeenten zoeken een gebouw, dat lijkt toch een geweldig logische match?' Sinds 2,5 jaar adviseer ik nu kerken en merk ik dat deze match zeker niet logisch tot stand komt. Ik doe dit werk voor SKIN acht uur per week, maar het probleem is zo groot, dat ik met gemak er een werkweek mee kan vullen."

Het vinden van geschikte ruimte om als migrantengemeenschap kerk te kunnen zijn, blijkt niet alleen een probleem van een passende ruimte te zijn. Niet elk kerkgebouw is geschikt om een gemeenschap te huisvesten. "Veel migrantengemeenschappen maken gebruik van drums en een band, niet van een orgel bijvoorbeeld. Ze produceren zodoende ook meer geluid, dus vinden omwonenden er vaak ook wat van. Ze

kerken zelf ook het liefst op zondag en combineren hun samenzijn met een uitgebreide maaltijd. Eten wordt meegenomen of in de kerk bereid. En de kerkgebouwen die vrijkomen, staan lang niet altijd in het stedelijk gebied waar de meeste migrantenkerken zijn. Daarom was het extra jammer dat bij de kerkvisies vanuit de overheid rond het in stand houden van de kerkgebouwen SKIN zo laat in beeld kwam. Er is een vernieuwde kerkvisie nodig, waar niet alleen naar cultureel erfgoed wordt gekeken maar ook naar de nieuwe behoefte van groeiende kerkgenootschappen. Noem het een kerkvisie 2.0! Hopelijk gaat de politiek werk van maken van deze vernieuwde visie op kerkgebouwen."

Uitdagingen rond bestuurskracht en financiën

Grotere zorgen liggen er op het vlak van leiderschap en financiering. "In veel migrantengemeenschappen is de pastor zowel geestelijk als bestuurlijk leidinggevende. Tegelijk hebben de meeste pastors er een intensieve betaalde baan naast. Zij hebben weinig tijd maar zijn ook minder gewend aan delegeren. Inmiddels zijn er genoeg tweede generatie migranten die voldoende capaciteiten bezitten (accountants, juristen,

verpleegkundigen) maar die worden nog onvoldoende in dit leiderschapsmodel in hun kracht gezet.”

“Het vinden van voldoende financiering om een kerkgebouw te kunnen verwerven is de grootste zorg. Migrantenkerken beschikken niet over een vermogen vanuit het verleden. De huurprijs van een ruimte opbrengen, is steeds minder een probleem voor hen. Maar het liefst hebben ook zij een eigen ruimte. Je wilt graag je spullen kunnen laten staan, je eigen indeling maken en niet elk weekend alles weer moeten omzetten. Er zijn kerkgebouwen genoeg beschikbaar, maar als ze op de markt komen, zijn ze te duur voor deze gemeenschappen. Een projectontwikkelaar die de kerkruimte herbestemt of sloopt, koopt vooral de grond. Hij betaalt een hogere prijs voor een kerkgebouw vanwege het verwachte rendement bij herbestemming naar bijvoorbeeld woningen. Die prijs kunnen de meeste migrantenkerken niet bieden, omdat zij alleen een bod kunnen doen op basis van de waarde als kerkgebouw. Daarnaast zijn ze vaak voor een hypotheek niet kredietwaardig genoeg of kunnen het benodigde eigen kapitaal niet inbrengen. We hopen dat het opzetten van een Christelijke Krediet Unie hierbij behulpzaam kan zijn, zodat ook zij aan de benodigde middelen kunnen komen. Kerken zouden in een eerder stadium moeten kijken of het kerkgebouw ook als kerk verder kan gaan, bijvoorbeeld door het aan een migrantengemeenschap te verkopen, en dus

liefst voordat het ‘de markt opgaat.’ Dat laatste betekent voor veel kerken wel een lagere opbrengst. Dat maakt dit vraagstuk ook zo lastig.”

Gaetan gelooft dan ook meer in het meteen bij de ontwikkeling en herbestemming van kerkgebouwen rekening houden met de groei van migrantenkerken. “Denk dan aan multifunctioneel gebruik van ruimtes, werk samen met maatschappelijke instellingen, inlooppunten van Schuldhulpmaatje of de voedselbank, een kindcentrum en ruimtes voor 60-200 mensen om te kunnen vieren, die niet enkel voor een traditionele kerkdienst geschikt zijn. Hart van Vathorst in Amersfoort is daar een mooi voorbeeld van.”

"Juist in dat gewone menselijke contact, kan de ervaring van broederschap ontstaan."

In de praktijk: hoe kan het ook? De Elthetokerk

De kerkzaal van de Eltheto in Amsterdam-Oost zet haar deuren wijd open voor een aantal migrantengemeenschappen. Dominee Martijn van Laar somt ze op: “Elke zondag komt de Christ for the World Missions hier bijeen, één keer per maand een Arabische Presbyteriaanse kerk en elke vrijdag de Apostles' Continuation Church International. Samen met de twee andere protestantse kerken in Oost organiseren we met de migrantenkerken een gezamenlijke pinksterdienst. Het is belangrijk om elkaar niet enkel te vinden rondom het gebouwenvraagstuk, maar ook elkaar te ontdekken als broeder en zuster in Christus. Juist in dat gewone menselijke contact, kan de ervaring van broederschap ontstaan. In het afgelopen najaar hebben we dit verder verdiept en geoefend door gezamenlijke bijbelstudies over slavernij en racisme, zeer verrijkend en soms ook schurend.”

Boven de Elthetokerk beheert de kerk 15 appartementen, die tegen een gunstige prijs worden verhuurd. De bewoners dragen als leefgemeenschap ook hun steentje bij aan de kerk in het doen van vrijwilligerswerk en als dragende factor onder het dagelijks avondgebed in de kerkzaal. Wat vinden zij van hun onderburen, die ook wel extra geluid produceren?

“Oost is een veelkleurige buurt, wij zijn daar als kerk ook mee vertrouwd,” zegt Martijn, “maar natuurlijk kan er dan nog steeds iemand moeite hebben met de drums of het geluid op zondagmiddag. Het blijkt telkens weer dat het belangrijk is erover in gesprek te gaan en te blijven. Als je elkaar leert kennen, kun je ook meer van elkaar hebben. Het helpt ook als je elkaars verhalen en verwachtingen gaat verstaan en van elkaar wilt leren.”

Gaetan vult aan: “Het contrast kan soms niet groter. Nederlanders denken bij een kerkdienst aan stilte, orgel en koffie, maar Afrikanen denken aan feest, drums en samen eten. En elke christen is ook weer anders. Maar het helpt als je elkaars verlangens gaat ontdekken. Die liggen vooral in ons geloof in God, de wereld een stukje mooier maken en het goede nieuws van Jezus’ liefde doorgeven.”

Hoe zouden kerkrentmeesters het samenspel met migrantenkerken beter kunnen spelen?

Gaetan: “Begin in je eigen omgeving eerst te verkennen of er migrantengemeenschappen zijn. De website migrantenkerken.nl, is daarbij een mooi hulpmiddel. En ga bij hen na hoe hun faciliteiten zijn en of je hen als

kerk daarin zou kunnen ondersteunen. Wees tegelijk ook duidelijk over de mogelijkheden en verwachtingen, zeker als het gesprek gaat over gebouwengebruik of eventuele verkoop. Het helpt wel als beide kerken, zowel migranten als gevestigde kerkgemeenschappen, vooraf helder zijn in de kaders over hoe je bij elkaar te gast bent. Bedenk je daarbij ook hoe jij het zou vinden als je altijd alles moet op- en afbouwen. Wat kan blijven staan, wat niet? Verdiep je ook in hun manier van vieren. Ga dus als college van kerkrentmeesters eens bij hen langs, zie hoe ze vieren en geloven. Dat zal het samenspel daarna echt ten goede komen.”

Martijn gaat verder: “Het staat of valt, denk ik, met goede communicatie. Neem mensen mee in de situatie van je gasten. Zoek ook naar vormen van elkaar ontmoeten en leren kennen. Samen een keer koffiedrinken of eten, misschien een bijbelstudie of een viering. Of juist een gezamenlijke diaconale actie voor de buurt. Bekijk de samenwerking dus niet alleen zakelijk. We hebben elkaar hard nodig als broeders en zusters in de stad. Veelkleurigheid is ook een krachtig beeld en getuigenis van ons christen zijn.”

Ton en Klaas

Ton Senf is voorzitter van de Stichting Vrienden van de Grote Kerk die het doel heeft om – naast extra inkomsten te genereren – het dorp met deze prachtige kerk te verbinden. “We spreken ook altijd met onze gasten hier in de kerkzaal zelf af. Kop koffie erbij, want hier gaat het toch allemaal om? Je moet de betekenis van het gebouw zien en zelf ervaren. Kijk, daar ligt het graf van zeerover Claes Compaen. Hij ligt er niet echt meer, maar het idee van iemands kompaan zijn, is wel met deze plek verbonden. Een kompaan, iemand met wie je brood deelt, dat

willen we op deze plek juist uitdragen. Dat wordt ook zichtbaar als we hier aan lange tafels met elkaar eten.”

Klaas Telgenhof is de Loods Herbestemming Monumenten van de provincie Noord-Holland en hij helpt monumenteneigenaren naar een duurzame toekomst van hun monument. Kerken lijken het niet meer te redden door vergrijzing, leegloop en dergelijke. Hij wijst erop hoe het ook anders kan, door met name de maatschappelijke plaats in het dorp of de wijk te herontdekken en te vernieuwen. “Juist nu veel geloofsgeenschappen krimpen en bestuurlijk het zwaar hebben, zie ik ze juist steeds meer naar binnen keren. Best logisch, maar ik help hen weer hun maatschappelijke rol te gaan zien en daarmee ook deels de exploitatie van het gebouw te realiseren. Of het gebouw hun maatschappelijke betekenis terug te geven. In mijn zoektocht naar andere wegen, kwam ik Ton tegen in Oostzaan.”

Ton is organisatiedeskundige en heeft in de loop der jaren die deskundigheid ook nadrukkelijk in de stichting ingebracht. “Veel kerken, die willen veranderen, schrikken dat er dan ook ‘gedonder’ van komt. Maar dat gedoe is juist inherent aan transitie, dus je moet het niet willen voorkomen, je moet je er juist bewust van zijn en het analyseren. In de transitie moet je je gedoe formuleren en dat moet je met open ogen doen. Het gedoe is onderdeel van het zoeken naar samen. En durf te accepteren dat het meestal twee stappen naar voren is, en weer eentje terug.”

Klaas: “In de kerk is het nodig dat mensen opstaan die daarmee om kunnen gaan. Die niet schrikken van wat tegengas. Ik zie dat de mensen die de kerk altijd goed onderhouden en beheerd hebben, niet de mensen ernaar zijn om die nieuwe rol op zich te nemen.” Ton: “Dat hoeft natuurlijk ook niet. Het is genoeg als een college durft mee te gaan met anderen die het voortouw willen nemen. En soms ook de gevolgen trekken uit hun eigen geformuleerde beleid. Hier zeggen we dat we graag als kerk in het dorp willen zijn, en het dorp welkom is in de kerk. Dat echt doen, is wel spannend. Want vreemde mensen kijken anders naar jouw gebouw.”

In de prachtige monumentale Grote Kerk van Oostzaan zijn Ton Senf (links) en Klaas Telgenhof in gesprek over hoe door meer ondernemerschap en wat lef het kerkgebouw meer van betekenis voor het gehele dorp kan worden.

Meer informatie:

- www.grotekerkontmoetoostzaan.nl
- www.facebook.com/profile.php?id=100071381833029
- www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Cultuur_en_Erfgoed/Projecten/Monumenten_duurzaam_behouden/Loods_herbestemming_monumenten

Klaas: “De kerk zou ook veel meer moeten investeren in opleiding en training van beheerders die met lef, maar ook met aandacht voor de ruimte, en het erfgoed hun werk naar buiten willen doen. Dat kan ook het beste in een groep van pioniers gebeuren, dan heb je ook steun aan elkaar. Je zou hen dan vervolgens in kerken kunnen inzetten om die verbindingen namens de geloofsgemeenschap te leggen. Persoonlijk vind ik de lijn van het project van St. Paul Old Ford (www.stpauloldford.com/about-us/) al jaren inspirerend, omdat ze daar ondernemerschap rond het gebouw juist verbinden met de community. Dat vraagt om mensen die in een gemeenschap als een kwartiermaker willen optreden: nieuwe groepen en wegen verkennen, maar ook de binding met de oorspronkelijke gebruikers niet loslaten en de gevoeligheden snappen.”

Ton vertelt in dit kader over de recente benefietspinningmarathon in de kerk. Ton: “In het bestuur hebben we nadrukkelijk ook gezocht naar de verbinding tussen het gebouw en de activiteit. Ik heb toen ook de predikant-pionier van de kerk gevraagd aan te schuiven en ons ook mee te nemen in zijn gedachten. Sport en geloof als discipline, de zorg voor lichaam en geest, volhouden met een doel voor ogen. Uiteindelijk deed de predikant zelf ook mee, startte hij de bijeenkomst met een praatje en verzorgde ik op het orgel samen met de DJ de muziek tijdens de ochtend. Er werkten mensen zich in het zweet en het leverde de kerk bijna €7.000,- op. Maar er ontstond ook een vervolcontact tussen de predikant en de trainer. Ik zie nu al uit naar de Open Monumentendag als we met een creatieve artiest oude kledingstukken zullen veranderen in prachtige kunstwerken. Ik ben benieuwd welke verbindingen er daarna zullen ontstaan.”

In gesprek over Toekomstgericht kerkbeheer

Bij toekomstgericht kerkbeheer is het helpend om een aantal indicatoren voor je gemeente te bekijken. Maar waar begin je dat gesprek? Misschien heb je al indicatoren en/of kengetallen verzameld en geven deze al een bepaalde richting of trend aan. Misschien sta je er nog blanco in. Deze praatplaat biedt voorbeelden om je samen met het college en/of de kerkenraad over te buigen.

Ga vanuit hier de toekomst in

Stel jezelf daarbij de vraag wat de kleinste stap is die je nu kunt zetten om dit doel te bereiken.

Welke van deze situaties vind je het meest hoopgevend voor je gemeente in 2030?

- A We hebben meerdere medewerkers in dienst die zich inzetten voor de gehele samenleving
- B Ons gebouw is een huiskamer die gebruikt wordt door alle inwoners
- C We ontvangen donaties van alle inwoners
- D We zijn gegroeid in ledenaantal en betrokken vrijwilligers

Geld

- > Hoeveel PE's van het totale aantal dragen bij aan de Actie Kerkbalans?
- > Wat dragen de verschillende leeftijdscohorten eraan bij?
- > Wat betekent deze verdeling voor onze geldwerving en communicatie?

Gebouwen

- > Welke kosten vinden we voor ons gebouw acceptabel?
- > Hoeveel willen we maximaal uitgeven aan energie?
- > Wat zegt de indicator over energieverbruik van onze gemeente hierover (energieverbruik/totale uitgaven)?
- > Geeft deze indicator aanleiding tot het nemen van (verduurzamings) maatregelen?

Participatie

- > Hoeveel mensen bezochten een eredienst in de periode oktober/november?
- > Hoeveel mensen keken online?
- > Hoeveel procent is dit van ons volledige ledenaantal?
- > Wat betekent dit voor de toekomst van onze geloofsgemeenschap?

Start hier het gesprek

Welke van deze situaties zou je het meest alarmerend vinden voor je gemeente in 2030?

- A We kunnen geen predikant meer beroepen
- B We verliezen ons gebouw/vierplek
- C Ons levend geld is met de helft afgenomen
- D We voeren geen diaconale activiteiten meer uit vanwege een gebrek aan vrijwilligers

Vraag je dan af:

- > Blijkt uit je huidige beleidsplan dat dit ook een speerpunt voor je gemeente is?
- > Op welke verhouding verdelen jullie nu de middelen?
- > Past deze inzet bij de gestelde doelen of aan wat de meeste zorgen baart?

Ervaringen delen?

Deel je verhaal in de VKB App of mail naar info@kerkrentmeester.nl

Fondsen helpen graag

Iets doen maakt vitaal, maar kost ook geld

Vijf jaar geleden belde kerkrentmeester Henk-Jan mij over de eeuwenoude herenbanken in zijn kerk. Die waren een all-you-can-eat voor de houtworm. Monumentenwacht noemde de restauratie urgent. Kosten: €95.000. En eigen geld? €10.000 maximaal, dus er moesten suikerooms gevonden worden. Maar wie sponsort er tegenwoordig nog afkalvende kerken? De stemming was niet best...

TEKST & BEELD BERTRAM WESTERA VAN 2SELECT FONDSENWERVING

Wat de gemeente straks met de gerestaureerde banken ging doen? "Gewoon, verdergaan met kerkzijn, hoezo?" "Nou," zei ik, "fondsen willen graag dat zo'n ingreep voor beweging zorgt. Ga je bijvoorbeeld niet vaker concerten, lezingen en exposities houden, of meer aan Open Monumentendag doen? Dan dóé je iets met die gerestaureerde banken..." Zo had Henk-Jan het nog niet bekeken. Hij ging een plan schrijven voor ná de restauratie, en daarmee kon ik naar een aantal fondsen, met de vraag: willen jullie hierbij helpen? En dat wilden veel fondsen wel. Zeker toen een concurrerende offerte beduidend lager uitviel.

Onlangs belde Henk-Jan mij opnieuw: "Bertram, we gaan onze pastorie vergroenen, de entree rolstoelvriendelijk maken, en de kerkzaal multifunctioneel. Kosten: 1,2 ton. Eigen bijdrage: €30.000." "€30.000, Henk-Jan? Sinds wanneer kunnen jullie dat missen? De vorige keer..." "We hebben onze mensen

www.2select.nl | bertramwestera@2select.nl | nellekeslaats@2select.nl

gevraagd om een extra bijdrage. En wat lokale ondernemers. Het liep storm. Iedereen is blij dat de herenbanken behouden zijn, en dat de kerk vaker open is."

Iets doen maakt vitaal. Dat leert Henk-Jan ons. Het genereert aandacht, goodwill en geefbereidheid, én brengt je op ideeën voor een vervolg. In een brainstorm over vergroenen roept iemand: "Van het gas af!" Een ander zegt: "Dan moet de keuken eruit." En een derde zegt: "Een betere keuken - dan kunnen we maaltijdprojecten gaan doen!"

En ja: iets doen kost óók geld. Maar als dat het kerkzijn vitaler maakt, willen (kerkelijke) fondsen er vaak aan bijdragen. Alleen: 'schieten met hagel' irriteert fondsen, en leidt vaak tot teleurstelling bij aanvragers. Een kerkelijk gespecialiseerd fondsenwerfer voorkomt dat, en helpt in plaats daarvan, duurzame relaties met de juiste fondsen op te bouwen.

Wij, Nelleke Slaats en Bertram Westera van 2Select (maar er zijn meer kundige fondsenwerfers voor kerken), voelen ons zelf geen geldzoekers, maar intermediairs. Mensen met een missie zoeken fondsen, maar fondsen zoeken ook mensen met een missie. Wij brengen hen bij elkaar, door begeleiding, ontzorging of eenmalig advies.

Fondsen zijn partners die hun eigen afweging maken, en vaak ook meedenken en tips geven. Geen geldautomaten die klakkeloos geven wat je vraagt, maar vooral ook géén strenge bovenmeesters, die liefst zoveel mogelijk aanvragen afwijzen!

Kom binnen! kijk rond in de kerk van Zegveld

Net boven Woerden op de grens van de provincies Utrecht en Zuid-Holland ligt het dorp Zegveld. Het dorp telt 2300 inwoners en heeft één kerkgebouw: de Hervormde kerk, eigendom van de Hervormde Gemeente te Zegveld. De gemeente heeft circa 700 leden en doopleden. Het kerkgebouw is in januari 2020 in gebruik genomen na een ingrijpende restauratie/renovatie.

In het kerkgebouw wordt ik ontvangen door Bernard van Dam, al ruim 10 jaar ouderling-kerkrentmeester in de hervormde gemeente. Hij geeft aan dat het kerkgebouw hoognodig aan restauratie toe was. Aan de binnenzijde en buitenzijde hadden de muren last van zoutaantasting. Verder was het noodzakelijk om het binnenklimaat aan te pakken en het gebouw te verduurzamen. Het interieur (bankenopstelling) was aan herziening toe en ook het orgel had onderhoud nodig.

Historie

Het kerkgebouw dateert uit 1862 en verving toen een gebouw dat in 1859 dusdanig vervallen was, dat destijds de Zegveldse predikant zijn gastpredikant uit Woerden afraadde om een gastbeurt in de kerk te vervullen. Hiervan is nog een briefwisseling bewaard gebleven. In het begin van de 20^e eeuw werden regelmatig wijzigingen in het interieur doorgevoerd. Bijzonder detail was dat de binnenmuren werden betegeld met een overschot van tegels die gebruikt werden voor de Maastunnel in Rotterdam. Op 6 april 1982 werd de kerk getroffen door een brand als gevolg van loodgieterswerk, waarbij de toren, het kerkdak, het orgel en een deel van het interieur beschadigd werden. In de vorige eeuw werden nog twee glas in lood ramen met Bijbelse afbeeldingen door welgestelde families geschonken.

Start

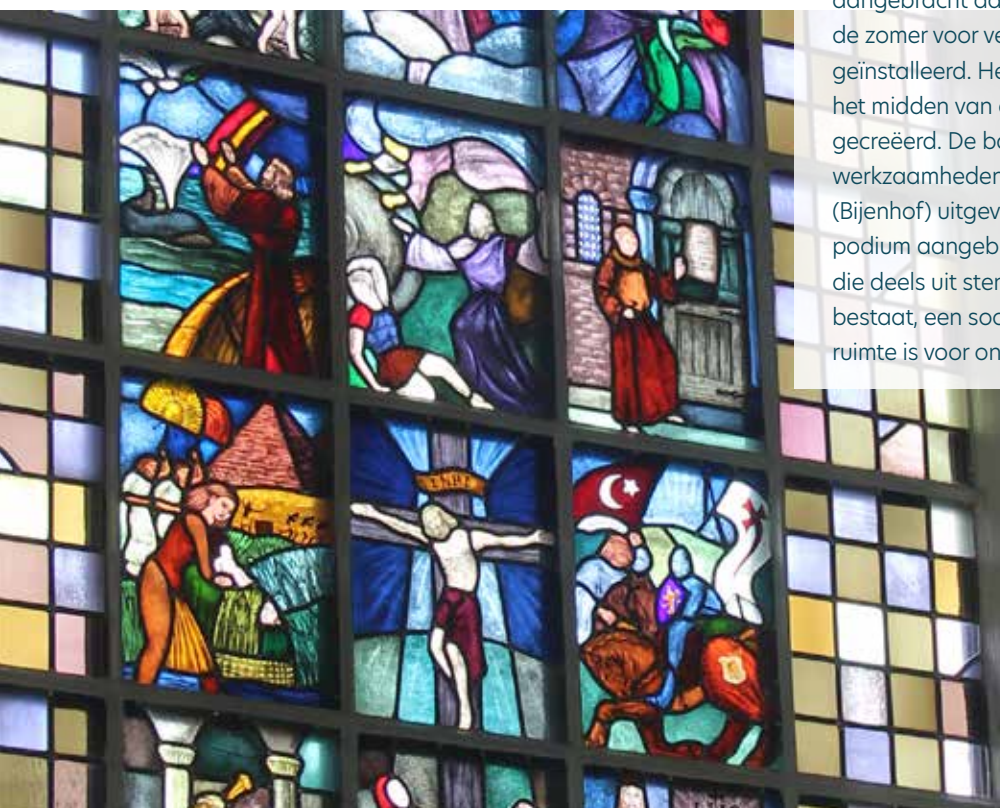
In 2016 werd gestart met de planvorming, waarbij werd uitgegaan van een begroting van €287.000. Al snel bleek er meer gedaan te moeten worden, doordat de heipalen van de kerk waren aangetast. Er werden financiële acties op

touw gezet, zoals periodieke geefacties voor een periode van 5 jaar, waaraan gemeentelieden konden meedoen. Specifieke onderdelen van het interieur konden worden gesponsord. De kerk is gemeentelijk monument en de gemeente Woerden heeft zo'n €30.000 bijgedragen. Verder werd zo'n €150.000 uit algemene fondsen voor het project binnengehaald. Hierbij is hulp ingeroepen van 2Select Fondsenwerving. Bijzonder is dat de werkzaamheden in eigen beheer zijn uitgevoerd, waarbij Bernard zelf de projectleiding op zich nam. Hierbij kon met behulp van het bouwteam en het grote aantal vrijwilligers een enorme besparing in de kosten worden gerealiseerd.

"Het project heeft de verbondenheid enorm gestimuleerd."

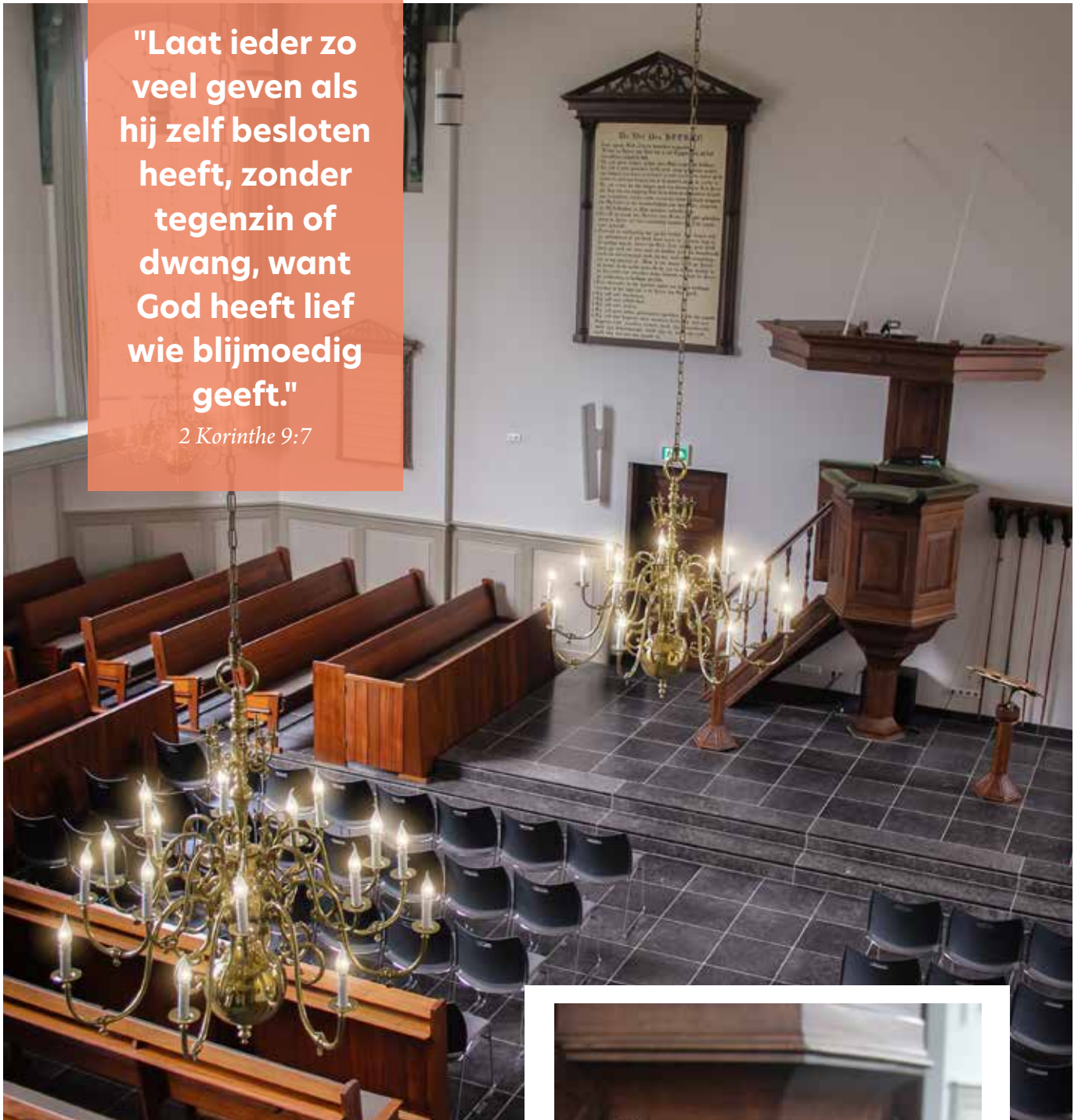
Resultaat

De werkzaamheden startten in 2019. Het kerkgebouw werd compleet gestript. Het voegwerk aan de buitenzijde werd aangepakt. De wanden werden van nieuw stucwerk voorzien. De vloer werd opnieuw onderheid en van een nieuwe fundering voorzien. Er vond een archeologisch onderzoek plaats, waarbij door de vondst van begraafplaatsen in de kerk het plan deels aangepast moest worden. In de cementen vloer kregen oude grafzerken ook weer een plek. Er is vloerverwarming en koeling aangebracht. Onder de ramen werd achter de voorzetwanden een nieuw luchtinblaassysteem aangebracht dat in de winter warme lucht kan blazen en in de zomer voor verkoeling zorgt. Ook zijn er warmtepompen geïnstalleerd. Het bankenplan werd herzien, waardoor er in het midden van de kerkzaal een bredere loopruimte werd gecreëerd. De banken zijn overigens hergebruikt en de werkzaamheden werden door de oorspronkelijke leverancier (Bijenhof) uitgevoerd. Voor de kansel werd in de vloer een podium aangebracht. Onder het orgel werd met een wand, die deels uit stenen en deels uit componenten van glas bestaat, een soort hal in de kerkruimte gecreëerd waar nu ruimte is voor onder andere ontmoeting, een tafel en een kap-

"Laat ieder zo veel geven als hij zelf besloten heeft, zonder tegenzin of dwang, want God heeft lief wie blijmoedig geeft."

2 Korinthe 9:7

stok. Verder werd nog een nieuwe toiletruimte geïnstalleerd. Tenslotte kan nog worden genoemd de aanschaf van een nieuwe camera- en geluidsinstallatie en de vervanging van de bestaande verlichting door ledverlichting.

Terugkijkend kan worden gesproken over een zeer succesvol project waaraan door veel betrokken gemeenteleden is meegewerkt en waarmee de verbondenheid enorm is gestimuleerd. Omdat de zoutaantasting van de muren door genomen maatregelen is gestopt, zijn verdere voegwerkzaamheden niet meer nodig. Uiteindelijk heeft het project bij oplevering €730.000 gekost en resteerde er nog €100.000 voor het onderhoudsfonds. Een voorbeeld voor andere kerken die nog moeten worden gerestaureerd, gerenoveerd en/of verduurzaamd.

In gesprek met Henk-Jan van Maanen

Online kerk-zijn: zijn waar mensen zijn

“Online kerk-zijn is meer dan zorgen dat je eredienst ook digitaal beschikbaar is.”

Henk-Jan van Maanen

Online communicatie is niet meer weg te denken. Mailen, appen, sociale media, podcasts. En ook als VKB communiceren we steeds meer online met ruim 1100 leden in de VKB App en met onze podcastserie. Maar hoe is dat nu in kerken geregeld? Waar liggen kansen om de online communicatie te verbeteren en vooral ook: hoe pak je dat aan als kerkrentmeester? En, wat doe je zelf en waar betrek je anderen bij? Ik spreek hierover met Henk-Jan van Maanen, één van de oprichters van Mediahuis Living Image en de Move Community.

TEKST & BEELD WILNANDA HUKOM

Beide organisaties werken vanuit het idee dat iedereen met een duidelijke missie en visie online mensen kan bereiken, inspireren en activeren. Henk-Jan: "De Move Community is daarvan misschien wel het beste voorbeeld. Die is echt geboren vanuit het verlangen bij mij en mijn kompaan Felix om God te laten zien op de plaatsen waar jonge mensen nu zijn. Al die twintigers zitten uren en uren op hun telefoon. Daar gaat zoveel invloed vanuit. Waar zijn wij als christenen? Toen zijn we online gegaan om daar verhalen te delen, jongeren samen te laten komen. Dáár moeten we actief zijn om te zorgen dat Gods Evangelie zichtbaar is en het goede nieuws klinkt."

Trends

"Als Living Image werken wij met verschillende organisaties en die zijn vaak bewust bezig met het inzetten van hun communicatiekanalen. Zij zien vaak een echte noodzaak, bijvoorbeeld: 'We hebben een vergrijzende doelgroep. Hoe kunnen we nieuwe communicatiekanalen inzetten?' Ik proef diezelfde vraag ook wel bij kerken, maar daar wordt vaak nog een wat terughoudender antwoord gegeven. Wat ik bij veel kerken wel zie, is dat ze gebruik maken van een kerk-app. Dat is wel een trend, de populariteit daarvan stijgt. Zo'n kerk-app is een middel voor je interne communicatie, een hoogwaardig

platform waarop je kerkleden kunnen communiceren met elkaar. Dat vind ik een goede ontwikkeling."

"We hebben het mooiste verhaal van de wereld om te vertellen!"

"Ik zie ook dat er kerken zijn die preken op YouTube zetten. Zij kiezen bewust om die content - een goed, geestelijk verhaal - niet alleen te beperken tot de zondagochtend. Gemeenten maken filmpjes, om door te sturen naar elkaar, sommigen maken zelfs podcasts. Je ziet dat kerken van alles proberen, maar daarnaast ook wel zoekende zijn. Wat doen we wel, wat doen we niet? Waarom wel, waarom niet? Video of audio? Dat is de grote trend in het algemeen. Kerken zetten daar langzaam ook op in."

"Daarnaast zie je dat na corona een verschuiving optreden is. 25 tot 30% minder kerkbezoek is helemaal niet uitzonderlijk. Er zijn minder mensen in de fysieke kerkdienst en een deel daarvan wordt opgevangen door online diensten. Ik zie dat bijna alle kerken om mij heen ook die online diensten blijven aanbieden. Die infrastructuur is daar ook beter

voor ontwikkeld tijdens corona. Dat is een trend die wel blijft. Mensen hebben echt wel weer de behoefte om ook fysiek bij elkaar te komen. Ik zeg ook helemaal niet dat een online dienst dat vervangt of zou moeten vervangen, maar het is wel een keuze geworden voor mensen."

Jongeren én ouderen

"Ik denk weleens dat we in het algemeen de veronderstelling hebben dat jongeren meer gebruik maken van digitale media en dus makkelijker afhaken van fysieke dingen. Ik schat in dat dat in grote lijnen toch een misvatting is. Als ik op de camping loop, dan zie ik ouderen ook achter hun tablet en telefoon zitten. Die digitale revolutie, waar we in zitten met elkaar, die heeft iedereen bereikt en bijna iedereen heeft dat bewust of onbewust omarmd. Tegelijk denk ik wel dat bij iedereen, jong en oud, ook de behoefte is om elkaar face to face te zien. Ik zeg dus zeker niet dat alles online moet. Nee, ik denk dat we leven in een wereld waarin online en offline allebei een belangrijke rol spelen in de levens van mensen. Het leven wordt óók online gevierd, geleefd en daar moet je als kerk rekenschap van geven."

Situatie in de kerk

"Langzaam is de urgentie in de kerk wel doorgedrongen dat we wat moeten

met de digitale wereld. Maar om daar echt naar te handelen... Men is er ook nog verlegen mee. De wal keert dan het schip, in het geval van corona. Toen móesten we dat meer omarmen. Maar er proactief en goed over nadenken wat we belangrijk vinden en waar onze kansen liggen, dat mis ik nog wel eens en dat vind ik wel zonde. Ik beweeg me volop in deze wereld, dus ik zie ook echt wel de gevaren ervan. Ik ben niet voor

het klakkeloos overnemen van alles wat er maar gebeurt of het meegaan met elke hype. Je moet daar kritisch naar kijken. Maar wat we nu doen is vaak wegstijgen en hopen dat het blijft zoals het was. Na je 35e is elke technologische ontwikkeling iets wat een bedreiging wordt van hoe je vindt dat de wereld eruit moet zien. En natuurlijk zijn er uitzonderingen, maar de kerk wordt toch vaak bestuurd door mensen

die net iets ouder dan 35 zijn. Ik zie daar wel veel aarzelingen, weerstand en het gevoel van 'we hebben het altijd zo gedaan'. Dan heb je een noodzaak nodig, voordat die beweging komt. Terwijl ik denk: we hebben het mooiste verhaal in de wereld om te vertellen. Je hebt als kerk ook nog steeds iets prachtigs in de samenleving. We zijn zo terughoudend, een beetje verlegen geworden. Maar kerk, je bent ook mooi. En als je dan niet de ontwikkelingen in de tijd durft te omhelzen, gebruik te maken van die media, dan hobbel je flink achteraan en dat is toch helaas wel vaak het geval!"

"God werkt op allerlei manieren, maar ik denk wel dat de grote lijn is dat als je in een tijd leeft waarin de wereld radicaal verandert door die digitale revolutie en je dat niet ziet en niet omarmt, je dan voor een hele grote groep mensen minder relevant bent. Dus daarmee vervalt wel voor veel mensen de toegang tot de kerk als het ware. Voor grote groepen mensen wordt die kerk wel ontoegankelijk, onbereikbaar, minder zichtbaar en minder relevant op het moment dat je niet in hun leefwereld bent, niet bent waar zij ook zijn. En dat is nu eenmaal, of je dat nu leuk vindt of niet, ook digitaal."

Kansen

"Ik snap dat dat op individueel niveau van een kerk lastig kan zijn. Je hebt al zo veel dingen te doen. Je hebt al tekort aan vrijwilligers. Stapje voor stapje, zou ik dus zeggen. Maar er zijn wél kansen en zeker als je bijvoorbeeld de handen in elkaar zou slaan. Neem dan bijvoorbeeld Utrecht, waar ik zelf woon. We hadden hier laatst een gesprek met een aantal betrokkenen van verschillende kerken over de vraag hoe we nu hier in Utrecht meer met communicatie zouden kunnen doen, als christenen. Kerkmuren zijn dun geworden, zijn afgebrokkeld voor veel mensen. Dus je hoeft niet al je

Meer tips? Beluister het gehele gesprek als podcast #11

communicatie als kerk alleen te doen. Ga eens met elkaar zitten om de vraag te beantwoorden hoe je ook digitaal, servicegericht mensen kunt bereiken op de plekken waar zij zijn, hoe je ze kunt meenemen in wie God ook voor hen kan zijn. Dát zou ik mooi vinden.”

“Ik zou altijd beginnen met de vraag waarom en welke mensen we willen bereiken. Je moet eerst nadenken wat je behoefte is. Bespreek dat ook niet alleen in je college, maar betrek er eens mensen uit je buurt, jonge mensen bij. Vervolgens stel je pas de vraag welke

kanalen of welke middelen je daarvoor in gaat zetten. Als je behoefte is om je eigen gemeente beter aan te haken bij wat er allemaal gebeurt, dan is zo'n kerk-app een hele nuttige, nodige investering om te doen. Wil je mensen van buitenaf bereiken? Dat gaat zo'n app niet doen voor je, dan moet je aan je website of aan je sociale media werken.”

Aan de slag

“Als je die waarom-vraag voor jouw gemeente helder hebt en aan de slag gaat, zorg dan dat je aanwezig bent op de plek waar mensen ook zijn. Dat is dus in een samenspel van online en offline. Het is niet een tegen elkaar, het mag in elkaar doorwerken en het moet elkaar versterken. En lang niet alles van wat je offline doet, moet je online gaan proberen. Dat is een eigen wereld, met eigen regels die, als je het goed doet, versterkend kan zijn voor wat je offline doet, en andersom.”

“Voeg daarnaast waarde toe aan je communicatie. Vertel verhalen, laat beelden zien, laat mensen proeven van de waarde van jouw evenement. Die waarde proef je niet als je gewoon een of andere willekeurige aankondiging in het kerkblad of de digitale versie daarvan ziet. Bedenk dus hoe je naast informeren ook kunt inspireren.”

“Doe het ook stap voor stap. Ga na dat eerste gesprek niet alles in een

beleidsplan vastleggen, maar ga experimenteren. Durf wat geld en tijd erop te verliezen. En er hoeft niet meteen een enorm budget te zijn, maar durf wel te investeren. Durf ook vrijwilligers of jongeren ruimte te geven. Mensen zijn vaak bang dat het meteen professioneel moet. Maak maar wat fouten, zolang er maar iets van de liefde en het leven uit straalt. Dat heb ik liever, dan dat je op je handen gaat zitten, omdat je niet weet waar je moet beginnen.”

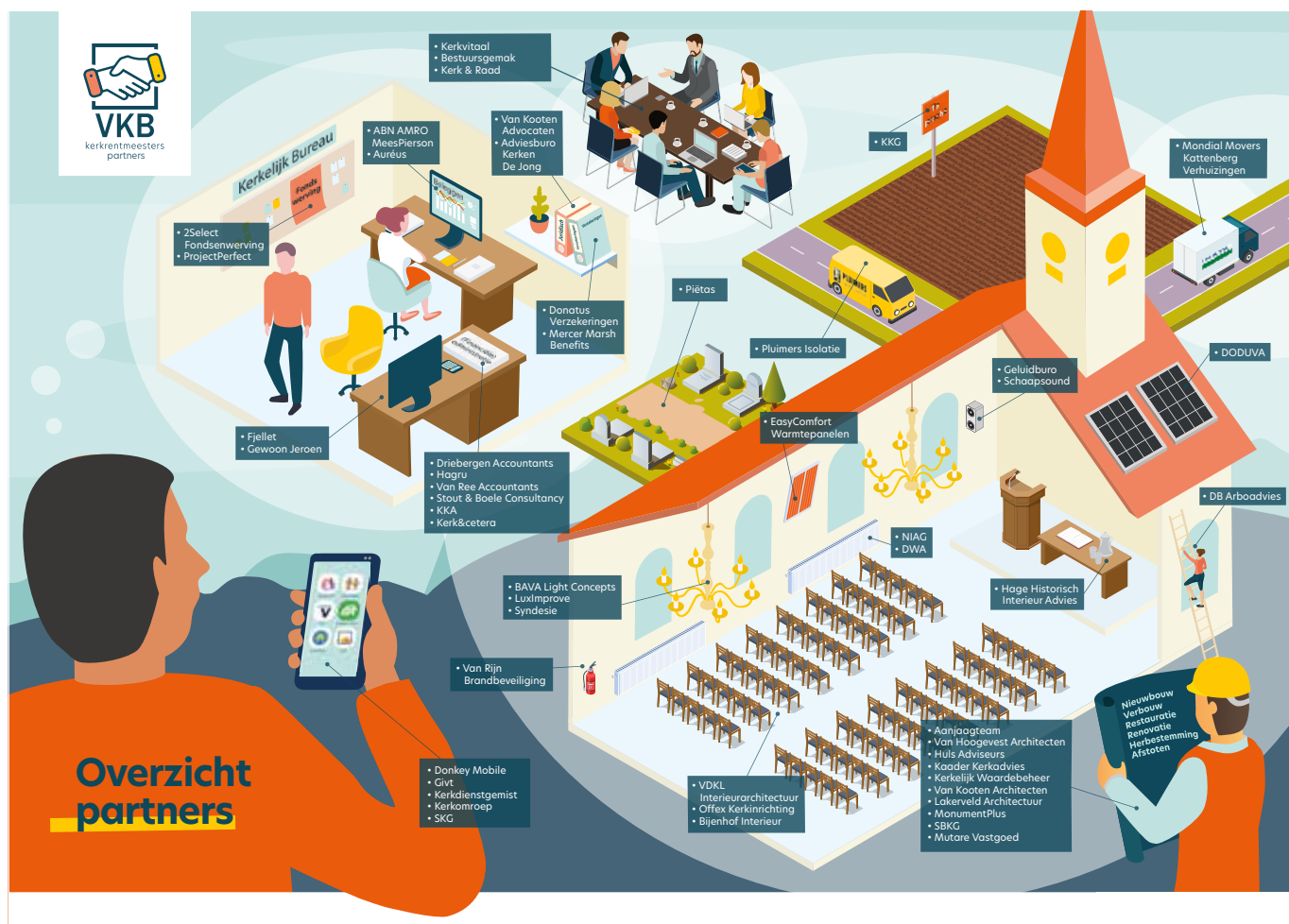
“Online kerk-zijn is meer dan zorgen dat je eredienst op zondagochtend ook digitaal beschikbaar is. Fijn dat we die stap op veel plekken gezet hebben, maar durf ook weer vooruit te kijken en te bedenken wat je nu binnen de doelstellingen die jullie hebben kunt doen. Maar je moet er voor jezelf wel wat tijd en prioriteit aan durven geven. Op het moment dat je dat niet doet, gebeurt er niets, want niemand gaat het voor je doen.”

Henk-Jan van Maanen geeft leiding aan twee organisaties: Living Image en de Move Community. Beide organisaties zijn opgericht met het verlangen om ook in deze tijd God zichtbaar te maken door middel van digitale media.

Living Image helpt verschillende organisaties, zoals de Christen-Unie, de PKN en de Oud-Katholieke Kerk, vooral door films te maken. De Move-community bereikt online elke maand honderdduizenden jongeren via sociale media, waar ze met elkaar optrekken en ontdekken wie God is.

Partners van de VKB

Dit partneroverzicht is te downloaden op:
www.kerkrentmeester.nl/partners-adviseurs

Of scan de QR-code

Alle oude uitgaven van het magazine Kerkbeheer, inclusief de speciale partnereditie, zijn in te zien via onze website:
www.kerkrentmeester.nl/kerkbeheer.